

Osallisuuden pedagogiikka - kohti uudenlaista toimintakulttuuria

Elina Kataja, LTO, KM, Päiväkoti Kuusimäki, Lempäälä

elina.kataja@lempaala.fi

Kasvatuksen ydinkysymykset

- Millaisia lapsia haluamme kasvattaa?
Minkälaisia taitoja haluamme lasten oppivan?
- Millaisia taitoja tämän päivän maailmassa tarvitaan? Miten kasvatustoimintamme vastaa siihen, ts. minkälaisilla menetelmillä vastaamme näihin haasteisiin? Tavoitteena innovatiiviset, sosiaalisesti taitavat, aktiiviset, omilla aivoillaan ajattelevat, vaikuttavat kansalaiset vrt. ylhäältä alaspäin ohjautuvat, tunnolliset rivityöntekijät
- Osaanko kasvattajana nähdä toiminnan hyödyt ilman konkreettista lopputulosta?

Mitä osallisuus meille tarkoittaa?

- kohtaamista, kunnioittavaa vuorovaikutusta, äänen antamista, mielipiteiden kuulemista omassa lähiarjessa
- yhteistä suunnittelua, yhdessä tekemistä, yhdessä elämistä
- lapsen kokeminen täysivaltaisena ihmisenä tässä hetkessä – ei tulevana koululaisena, aikuisena tai yhteiskunnan jäsenenä
- eheyttäminen ja mahdollisuuksien antaminen, ”kaikki on mahdollista”
- demokratiakasvatusta: päiväkotiryhmä yhteiskunta pienoiskoossa (varhaiskasvatuksen punainen lanka)
 - Miksi → Miten → Mitä
- Kyse on siitä, mitä pidetään tärkeänä → kun kaikessa toimitaan yhdessä lasten kanssa, resurssit eivät ole este laadukkaaseen varhaiskasvatuksen toteuttamiselle, vaan mahdollisuus
- **YK:n lasten oikeuksien sopimus:**
 - lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa

Täydellinen Lauluhetki?

Tuokiot?

Pedagogisuus Arjessa

Toiminnan Sisällöt?

Istumapaikat?

Aamupiirit?

Mistä Aika?

Dialogisuus

Arjen Rakentuminen

Ohjattu Toiminta-vrt. ohjaamaton?

Lasten Osallisuus Suunnitteluun

Mitä on suunnittelu?

- eli mitä toimintakulttuurin muutos on vaatinut

- Perustehtävän kirkastaminen
 - olemme täällä lapsia, ei aikuisten tarpeita varten
 - tiukoista rutiineista, kaavoista ja sisältöjen tarkasta etukäteissuunnittelusta luopuminen → turvallisuus rakentuu tutuista ihmisistä ja kohtaamisesta, ei pinnallisista rutiineista; aina tismalleen sama päiväjärjestys, aina sama ruokapaikka...
 - mistä aika tähän kaikkeen?
 - kaaos on aikuisen päässä ja kiire
 - työvuorosuunnittelu lähtee lasten ja ryhmän tarpeista, ei kiertäviä listoja tai työvuoroihin sidottuja tehtäviä
 - Kun poistutaan mukavuusalueelta, voidaan löytää jotakin paljon parempaa
- Yksittäisten hetkien suunnittelusta kokonaisvaltaiseen pedagogiseen suunnitteluun:
 - pedagogisten käytänteiden suunnittelua, arvojen, asenteiden ja toiminnan lähtökohtien yhteistä rakentamista ja avaamista → yhteinen kasvatustietoisuus muodostuu tiimi- ja työyhteisötasolla
 - eheyttäminen, erilaiset sisältöalueet yhdistyvät toisiinsa ja mahdollisuuksia tarttua erilaisiin toimintamahdollisuuksiin on päivittäin jokaisessa tilanteessa, ei yksittäisissä etukäteen suunnitelluissa hetkissä
 - ruokitaan pedagogista keskustelua arjessa
 - suunnitellaan miten aikuinen voi toiminnallaan tukea osallisuutta
 - mietitään miksi ja miten kysymyksiä, isoja linjoja ja isoja tavoitteita, mitä -kysymyksen vastauksen tuottavat lapset
 - osallisuuden suunnittelussa kyse ennen kaikkea aikuisten oppimisesta

Miksi yhteistä osallisuutta?

- Keino tutustua maailmaan kokonaisuudessaan sellaisena kuin se on
- Antaa lapsille välineitä aktiiviseen toimijuuteen (vuorovaikutustaidot, itsetuntemus ja terve itsetunto)
 - Valintojen seurausten ymmärtäminen, neuvottelutaidot (luisteluesimerkki)
 - yhteisöllisyys: ryhmän koosta riippumatta jokainen lapsi voi kokea olevansa tärkeä osa ryhmää
- Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ja edellyttää sitoutumista

Miten lähteä liikkeelle?

- Kysymys on toimintakulttuurin muutoksesta: On kyse kasvattajien ajattelun muutoksesta
- Oivallus: Kaikki on mahdollista
- Uskallus kyseenalaistaa ja esittää miksi kysymyksiä: esim. onko spontaanille toiminnalle tilaa, luotu kiire?
- Lapset mukaan rohkeasti kaikkeen → liikkeelle lähteminen johtaa positiiviseen kierteseen

Pöllöprojekti

sävellytys OmatLaulut

LuonnontieteellinenOrientaatio

Uskonnollis-katsomuksellinenOrientaatio

MatemaattinenOrientaatio kasvatuskumppanuus

tutkiminen TarinoidenKeksiminen

kirjoittaminen EsteettinenOrientaatio osallisuus

EettinenOrientaatio liikkuminen Historiallis-yhteiskunnallinenOrientaatio

sitoutuminen

me-henki KädentaitojenHarjoittaminen

VuoronOdottaminen

videokuvaaminen

mediakasvatus

YhteinenTekeminen

leikkiminen

KielellisetTaidot

metsäretket

motivaatio

sadutus

vuorovaikutus ToisenOnnistumisestaInnostuminen

VahvaYhteisöllisyys

YhteistenRyhmätilojenSisustaminen

valokuvaaminen

tarinankerronta

taiteellinenKokeminenJaIlmaiseminen

SosiaalisetTaidot

kuunteleminen

PöllöjenElämäänTutustuminen

MonipuolinenItseilmaisu

*Osallisuuden pedagogiikassa
vaikeinta ei ole saada lapsia
osallisiksi tai ymmärtää, että
oppimista tapahtuu kaikissa arjen
tilanteissa.*

*Vaikeinta on aikuisena oppia
näkemään arjessa ne huikeat
oppimisen, kokemisen ja
yhdessäolon hetket, mihin olisi
hetkessä kuin hetkessä
mahdollisuus tarttua.*

”Ennen oli aika kiire jonnekin, ja aina oltiin myöhässä siitä seuraavasta jutusta. Nyt on vain aikaa, ja tapahtuu paljon enemmän. Saa oikeasti vaan tehdä ja keskittyä tähän hetkeen, löytää siitä se ydin.”

